

královském dvoře byla dokonce obviněna z otrávení Filipova syna z prvního manželství, nicméně svůj vliv neztratila, a když Filip III. zemřel, dostala jako vdovskou výbavu řadu bohatých kastelánství, jejichž výnosů uměla smysluplně využít. Nezůstala tak po ní toliko paměť mimořádně krásné ženy, ale do dějin vstoupila jako výjimečná a cílevědomá bibliofilka a mecenáška.

Pevné základy svého zaměření získala Marie v rozvinutém kulturním prostředí své rodiny, totiž dvora vévodkyně-vdovy Aleydy (Alix) Burgundské. Mladá královna si tak z bruselského dvora přinesla do Paříže velmi blízký vztah ke vzdělání a umění vůbec. Po celou dobu svého života disponovala dostatkem prostředků, které věnovala vyváženě všem podstatným kulturním fenoménům, jež si pod tímto termínem lze představit: jak bibliofilii a s ní spojené literatuře vymykající se úzkým náboženským měřítkům, tak umění výtvarnému ve všech jeho formách, architekturu v to počítaje. Z jejich sbírek je třeba vyzdvihnout zejména rukopis knihovny pařížského Arsenalu 3142 s jazykově francouzskými beletristickými díly, která se ovšem nacházejí i ve většině ostatních Mariiných rukopisů. Ostatně Marie podporovala i básníky: stačí uvést alespoň prvního mezi rovnými Adeneta le Roi.

Kniha se skládá z šesti kapitol. Po úvodu následuje kapitola přibližující Mariino mládí, jež formovalo její aktivity po celý následující život, třetí kapitola načrtává Mariin vliv na transformaci dvora jejího manžela v oblasti politické kultury, což se odrazilo zejména v ceremoniálních a rituálních záležitostech. Nedílnou součástí této proměny bylo vnímání umění jako prostředku podporujícího královský majestát. Ostatně, jak zdůraznil Jacques Le Goff v monografii o svatém Ludvíku, půda tu byla připravena, neboť Ludvík, otec Mariina manžela, si uvědomoval, „že vlastnictví skvostně iluminovaných knih spadá do oblasti vztahů mezi uměním a politikou“ a ty že „dosahují císařské povahy“.

Kapitola čtvrtá je jak svým rozsahem, tak tématem klíčová, neboť věnuje všestrannou pozornost obsahové skladbě rukopisů, ať již byly s Marií spjaty bezprostředně, či jen volněji. Jedním z hlavních rysů studovaných kodexů bylo, že se v iluminacích i v textové formě dávala Marie různým způsobem zobrazit či jinak zvětšit. Výsledný obraz tak činí z Marie vzdělanou a po vědění toužící osobnost. Do výkladu se zde nicméně vkrádají závažné chyby, například znění svébytného kolofónu v prvním z klíčových rukopisů (Arsenal 534, fol. 98), jež anonymně adoruje Marii Brabantskou; ten autorka zprostředkovává hned dvakrát, pokaždé odlišně a bohužel vždy

chybně (v záhlaví s. 115 a v pozn. 85 na s. 158). Protože stránku s uvedeným textem nereprodukuje, nechci různými konjekturami věc komplikovat, a tak jeho defektnost bez znalosti originálu toliko konstatuji.

Autorka věnovala pozornost i dalším pramenům, které svědčí o Mariiných aktivitách přesahujících úzké bibliofilské horizonty. Šlo zejména o některé projekty stavitelské, jež reflektovaly i sociální otázky: Marie dala založit a udržovat řadu špitálů, přičemž dbala i na jejich uměleckou výzdobu zejména formou nástěnných maleb. Ale královna si hleděla i jiných předmětů, které přispívaly k jejímu splendoru – především řady pečetidel, vesměs znamenité zlatnické práce. Při své prezentaci Marie nezapomínala zdůrazňovat rodovou tradici, vedoucí až ke Karlu Velikému.

Pátá kapitola je výhledem do rozvíjejícího se 14. století, v němž umělecký patronát nejvyšších společenských kruhů nabývá, do jisté míry právě vlivem působení Marie Brabantské, širšího uplatnění. Ještě za Mariina života stačí vzpomenout Markétu z Artois, Klementinu Uherskou či Janu Burgundskou z Artois, vedle toho se objevují i francouzští králové Ludvík X. či Karel V., až se na francouzském dvoře setkáme i s Lucemburky Karlem IV. a Václavem IV. Ti ale stojí pochopitelně již mimo autorčinu pozornost.

V rozsáhlých přílohách se nám dostává sumárních poučení o bezprostředních aktivitách Marie Brabantské se seznamem konkrétních artefaktů, jakož i detailního rozrozu francouzských králů v letech 1187–1435. Užitečný je též dobře strukturovaný, technicky však nepřilíš přehledný rejstřík.

IVAN HLAVÁČEK

Marie-Madeleine DE CEVINS, *Mathias Corvin. Un roi pour l'Europe centrale (1458–1490)*, Les Indes savantes, Paris 2016 (= La Boutique de l'Histoire)

423 s., ISBN 978-2-84654-436-8

Marie-Madeleine De Cevins is among the number of rare French specialists of the medieval period in Central Europe. She mainly worked on the history of the Church and religious orders in late medieval Hungary. Among her several publications, one could note that resulting from her doctoral thesis about the Church in late medieval towns: *L'Église dans les villes hongroises à la fin du*

Moyen Âge (vers 1320–vers 1490), Budapest – Paris – Szeged 2003. The book at hand, whose title could be translated as “Matthias Corvinus. A King for Central Europe”, is not her first attempt in the genre of biography, as she already published a book about the founder of the Hungarian kingdom (*Saint Étienne de Hongrie*, Paris 2004).

As the author explains by way of introduction, her main aim is not to provide the specialists of Matthias Corvinus and Hungary with any innovative thesis, but to offer the French readership a first, synthetic publication (based on more than one hundred years of research, mainly originating in Hungary) about this king, his life and work, closely connected to his environment and his time. Based on a first-hand knowledge of literature in various languages (Hungarian, German, English, and Italian) and of contemporary sources, she thus offers a picture of this complex figure, always trying to link his action not solely to his personality but also to rational political considerations as well as to the thought of his times. The book is clearly not only a simple biography, but an overview of the Hungarian kingdom in its geographical and historical context through many different angles (artistic, military, political, religious, economic, and so on).

After a short introduction, the book is divided into 19 chapters, each of them enlightening a dimension of Matthias Corvinus’s reign, gathered into five parts. At the end of the book, the reader can find a list of sources and literature (structured by topics), a chronology, two family trees, and an index, which together with the seven maps scattered among the text, and the pictures in the middle of the book, make this monograph a really practical handbook about Matthias Corvinus’s time.

In the introduction, the author outlines the questions that Matthias raises as a historical figure, especially the one about how he is perceived differently across geographical space (positively in Hungary and Italy, negatively in other countries, in particular in those he has ruled). She lists the sources available to modern historians, sums up the different historiographical points of view from the 18th century till nowadays, and finally explains the aim of her work, which is to understand Matthias and his reign in a Hungarian, Central European, and European context, setting aside impassioned visions on the Corvinus king.

The first part, called “The rise of the Hunyadi”, is dedicated to the king’s background. Marie-Madeleine de Cevins first confirms his Wallachian roots and explains the integration

of the Hunyadi family in Transylvania and more specifically in Hunedoara County during the 15th century. Furthermore, she describes at the same time the history and geography of these two regions. By depicting a brief history of the kingdom of Hungary from the Árpád times, the author explains in the third chapter the rise of John Hunyadi within the context of the crisis of the 1440’s, and devotes the fourth chapter to Matthias’s father’s career.

In the second part, “Matthias Corvinus and the power”, the French historian describes the childhood of Matthias until his kingship at the age of 14, when he suffered from insufficient resources to rule on his own. Chapter 6 describes how he managed to oust his uncle as regent and gave himself the means to really govern his kingdom, which is done at the moment of his coronation in 1464. Then, considering Matthias’s practice of power, the author analyses how the king was able to reinforce the monarchy and modernize the Hungarian state. However, as is asserted in chapter 8, he also had to deal with different kinds of rebellions, and thus negotiate the interests of every powerful group in the kingdom (nobility, barons, high clergy, and regional powers).

The title of the third part, “Economy, Society, and Culture under Matthias Corvinus”, explicitly describes the content. Marie-Madeleine de Cevins concludes from demographic and economic data that Matthias Corvinus’s policy extended Hungarian prosperity for a few decades, even though he burdened the country with a negative trade balance. She then considers one by one the situation of every social group under Matthias. In chapter 11, the author paints a picture of the king as a pious man, who strengthened the regular clergy and reinforced the independence of Hungarian Church, as his predecessors had done. Chapters 12 and 13 are devoted to intellectual and artistic aspects of the reign. Even if the king’s efforts to introduce Humanism in Hungary did not much influence its further development, and if he failed to create a proper university in the kingdom, Matthias still made Hungary the second centre of the Renaissance, after Italy.

Then, the author devotes four chapters to foreign policy in a part called “Matthias the Conqueror”. She looks at the reasons which made the Hungarian army a strong military force, allowing the king to maintain the country in relative peace and to achieve conquests. Concerning the struggle against the Ottomans, Marie-Madeleine de Cevins grants that Matthias missed some opportunities but takes a positive

view on the whole, as the balance of power was not basically in favour of Hungary. Regarding Bohemia, Matthias started its conquest under the influence of the pope and the emperor, who could not find any other choice than to lead the anti-Hussite crusade. He then dreamed about unifying Hungary, Bohemia, and Poland and became obsessed with the imperial title, but all these projects were put into perspective by the struggle against the Ottomans.

The final part, "An ephemeral work", explains why Matthias failed to have his bastard John inherit the kingdom of Hungary, and how Ladislas II could finally ascend to the throne. The last chapter is devoted to the slow construction of Matthias's legend; through the centuries, different pictures of him have been drawn depending on the time and on the political and ethnic positions of the ones who shaped them, and in spite of the work produced by historians, these haven't waned. Finally, the book shows the mixed results of the impact of Matthias Corvinus. Marie-Madeleine de Cevins draws the picture of a king who reinforced his kingdom in the regional context, even if it may have had difficult social consequences. Nevertheless, he did not transform Hungary into a modern state and economy.

The author offers a precious complete handbook about the life and work of the Hunyadi king, which also represents a prism to appreciate not only Hungary but the whole of Central Europe in the second half of the 15th century. She did not aim to provide more, so none could criticize the absence of a groundbreaking thesis or of a new perspective on the topic. Specialists of Czech late medieval history may find chapter 16 of interest, dedicated to Matthias as king of Bohemia, but one can suppose that they would not find anything more than in Antonín Kalous's *Matyáš Korvín (1443-1490). Uherský a český král* ("Matthias Corvinus [1443-1490]. King of Hungary and Bohemia"; České Budějovice 2009). One may also figure that people who have not mastered the French language would not miss anything overlooking this book, thanks to publications already available in German and English (and of course Hungarian).

ARTHUR PÉRODEAU

Veronika PROSKE, *Der Romzug Kaiser Sigismunds (1431-1433)*.

Politische Kommunikation, Herrschaftsrepräsentation und -rezeption, Böhlau Verlag, Wien – Köln – Weimar 2018 (= Forschungen zur Kaiser- und Papstgeschichte des Mittelalters. Beihefte zu J. F. Böhmer, Regesta Imperii 44)

447 s., ISBN 978-3-412-50032-0

Ačkoli se to může zdát poměrně překvapivé, souhrnné zpracování římské jízdy Zikmunda Lucemburského z let 1431-1433 doposud představovalo dezideratum historického bádání. Tématu se nyní věnuje Veronika Proske ve své disertaci obhájené na mnichovské univerzitě a následně upravené do knižní podoby. K dispozici měla nepřeberné množství pramenů uložených v italských archívech a knihovnách. Část z nich vydal či shromáždil již Hermann Herre v příslušných svazcích edice *Deutsche Reichstagsakten*, jež se stala hlavním výchozím bodem výzkumu. Veronika Proske však v heuristice šla mnohem dále a výtěžila bez nadsázky monumentální soubor vesměs nevydaných pramenů zahrnující listiny a korespondenci, správní písemnosti jednotlivých italských knížectví, signorií a republik, jakož i soudobé kroniky. Nejvíce přitom mohl nabídnout archiv v Sieně, kde římský král také strávil nejdélejší dobu. Velkou pozornost věnovala autorka rovněž panegyrickým proslouvům a básním pronášeným humanisty na Zikmundovu počest. Římská jízda však našla své ohlasy i v soudobé literatuře, výtvarném umění a okrajově též v hudbě.

O prameny tedy skutečně nebyla nouze, šlo spíše o to, jak s nimi naložit. Proske se hlásí k módnímu proudu „kulturních dějin politiky“ („Kulturgeschichte des Politischen“) a interdisciplinarity, třebaže je v jejím přístupu patrná i pečlivá kritika pramenů. Čtenář tak nedostává do rukou tradiční, chronologicky vyprávěnou syntézu, nýbrž problémově strukturovanou analýzu. Po stručném představení dosavadního bádání, pramenné základny a cílů výzkumu nastiňuje Proske dva hlavní cíle jízdy: získat císařskou korunu z rukou papeže a zároveň obnovit říšskou moc na území italského království.

Zikmundova jízda již nebyla koncipována primárně jako vojenské tažení, a panovník se tak na rozdíl od svých předchůdců musel o poznání více spoléhat na italské partnery. Autorka proto nejprve podrobně rozebírá Zikmundovy vztahy a kontakty k nejdůležitějším mocnostem na